

ul. Łabędzia 7, Falenty, 05-090 Raszyn

skof@interia.pl

+48 603 766 295

<https://skof.org.pl/>

Rejestr stowarzyszeń nr 66/2021

REGON: 389 481 660

NIP: 534 264 6015

Konto: BNP PARIBAS Polska S.A.:

19 1600 1462 1852 2116 0000 0001

pismo: SKOF A 173/2023

Uwagi Społecznego Komitetu Ochrony Falent do:

Stanowisko Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego - PIB w sprawie usunięcia drzew i krzewów na groblach w rezerwacie przyrody Stawy Raszyńskie

Kolorem czerwonym oznaczono komentarze ekspertów SKOF odnośnie poprzedzających je poszczególnych zdań lub akapitów ww „Stanowiska”.

Usunięcie drzew i krzaków na groblach stawowych dokonywane jest w oparciu o podstawę prawną tworzoną przez zapisy zadań ochronnych [Nie ma czegoś takiego jak „zapis” - są przepisy] rezerwatu przyrody Stawy Raszyńskie, sformułowane w Zarządzeniu Nr 20 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 września 2021 r.

[Przepisy Zarządzeń RDOŚ obowiązują co najmniej od 2011 r. a drzewa i roślinność porastająca groble stawów istnieje tu od dziesiątków, jak nie setek lat, i jak dotąd, przez dekady nie przeszkadzała w prowadzeniu gospodarki rybackiej na Stawach Raszyńskich (por. Walczuk i Romanowski (2013); Barszczewski *et al.* (2011), Barszczewski *et al.* (2010)¹. Kompleks stawów karpiowych to mozaika siedlisk, dających schronienie wielu gatunkom roślin i zwierząt, w tym wielu prawnie chronionym (Cieśla i Śliwiński, nd)².

Alarmujemy, że Zarządzenie nr 20 RDOŚ sformułowane jest na tyle ogólnikowo, że praktycznie każdą czynność wykonaną na groblach czy stawach można uznać za zgodną z Zarządzeniem. Co gorsze, gdyby zastosować interpretację językową, to ww Zarządzenie pozwala na wycięcie w majestacie prawa całej roślinności porastającej groble i stawy.

---

¹ Walczuk T., J. Romanowski, 2013, Przyrodnicze i ekonomiczne uwarunkowania gospodarki stawowej w rezerwacie, *Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie* 2013 (X–XII). T. 13. Z. 4 (44); Barszczewski J., Wojda R., Romanowski J. Kaca G. 2011. Porównanie sposobów chowu oraz warunków środowiskowych w ekologicznej i konwencjonalnej produkcji karpia. Wyniki badań z zakresu rolnictwa ekologicznego w 2010 roku, Warszawa-Falenty (*mimeo*, dla MRiRW); Barszczewski J, Kaca E., Wojda R. 2010. Warunki środowiskowe oraz wyniki produkcyjne w ekologicznym oraz konwencjonalnym chowie karpia, *Journal of Research and Applications in Agricultural Engineering*, Vol. 55(3) s. 14-19.

² Cieśla M., J.Śliwiński, nd, Ekologiczny chów karpia, SGGW Warszawa, www.gov.pl

Ponadto zauważamy, że ww Zarządzenie nie zawiera definicji terminu „grobla” co prowadzi do dowolności w interpretacji tych przepisów. Na jakość przepisów prawa stanowionego przez RDOŚ w Warszawie, i wynikające z niej zagrożenia, zwracaliśmy uwagę w pismach kierowanych do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Konserwatora Przyrody oraz przedstawiliśmy w publikacji Społecznego Komitetu „Raport o stanie Rezerwatu 2023” Falenty 2023” (<http://skof.org.pl>). Warto w tym miejscu nadmienić, że Dyrektor IT-P-PIB dr Wacław Strobel zasiada w Radzie Ochrony Przyrody przy RDOŚ w Warszawie przez co mógł konsultować ten dokument lub mógł mieć możliwość wpływu na jego kształt.

W załączniku nr 2 do Zarządzenia zapisano, że utrzymanie grobli poprzez usuwanie porastającej je roślinności może być realizowane na całej długości grobli stawowych. [Zanim zacznie się wycinać roślinność należy wykonać analizę i operat wskazujący na występowanie miejsc konkretnych zniszczeń lub zagrożeń, bez tego nie powinno ingerować się w środowisko przyrodnicze objęte prawną ochroną].

Wykonywanie powyższych czynności związane jest z eliminacją takich zagrożeń, wymienionych w zadaniach ochronnych, jak:

- sukcesja roślin, w szczególności drzew i krzewów na groblach, doprowadzająca do ich zarastania i ograniczenia możliwości dowozu po groblach karmy dla ryb; [nie jest konieczne wycinanie roślinności na całej długości grobli by podać karmę dla ryb w stawie]
- brak drożności rowów dennych oraz doprowadzających i odprowadzających wodę w stawach, zaburzający gospodarkę wodną stawów, przyczyniający się do zaniku miejsc żerowych i lęgowych ptaków; [Zanim zacznie się wycinać roślinność należy wykonać analizę i operat wskazujący na występowanie miejsc konkretnych zniszczeń lub zagrożeń, bez tego nie powinno ingerować się w środowisko przyrodnicze objęte prawną ochroną]. brak drożności rowów doprowadzających i odprowadzających wodę w stawach;
- odpływ wody ze stawów przez uszkodzone groble, prowadzący do zaniku miejsc żerowych i lęgowych ptaków. [Zanim zacznie się wycinać roślinność należy wykonać analizę i operat wskazujący na występowanie miejsc konkretnych zniszczeń lub zagrożeń, bez tego nie powinno ingerować się w środowisko przyrodnicze objęte prawną ochroną].

Zakrzaczenia oraz drzewa zostały usunięte z podanych wyżej powodów, a ponadto pozwoliły na realizację innych działań, takich jak dezynfekcja stawów, czy odtwarzania technicznych parametrów grobli. [Zanim przystąpi się do wycinania roślinności należy wykonać analizę i operat wskazujący na występowanie miejsc konkretnych zniszczeń lub zagrożeń i plan podejmowanych działań; według naszej wiedzy nie przeprowadzono dezynfekcji stawów, ani

nie prowadzono prac odtworzeniowych grobli – zaobserwowaliśmy za to zniszczenie dróg ścieżek, przejść i alejek na groblach, poprzez rozjeżdżenie ich ciężkim sprzętem.

Czy można sprawdzić już efekt "dezynfekcji" stawów - choćby poprzez wskazanie faktury za środki do ww „dezynfekcji”, wskazanie miejsc gdzie dokonano na skutek spuszczenia wody i wykarczowania roślinności w rezerwacie przyrody „odtworzenia technicznych parametrów grobli”].

Roślinność krzewiasta i niektóre drzewa przyczyniają się do niszczenia umocnień grobli faszyną i geowłókniną, co doprowadza do rozmywania grobli. [Nie jest to prawda drzewa i krzewy wzmacniają korzeniami groble oraz zapobiegają ich erozji]. Samosiejki drzew zniszczyły jeden z mnichów stawowych, przepust pod groblą doprowadzający wodę do stawu oraz uszkodziły jeden z systemów przepompowni. Zanim przystąpi się do wycinania roślinności należy wykonać analizę i operat wskazujący na występowanie konkretnych zniszczeń lub zagrożeń i plan podejmowanych działań].

Dodatkowo, duży opad liści do wody przyczynia się do uruchomienia procesów gnilnych, które zabierają tlen z wody, czego efektem może być śnięcie ryb, a resztki liści odkładają się w postaci osadu dennego i powodują wypływanie stawów. [Jest to naturalny proces przyrodniczy. Groble na stawach w Falentach są od niepamiętnych czasów zadrzewione na co wskazują historyczne fotografie, zdjęcia lotnicze oraz najstarsze obrazy ukazujące bitwę 1809 r. Rosnące na groblach drzewa i krzewy mają wielkie znaczenie dla gniazdujących tu ptaków oraz ryb, choćby poprzez zacienienie lustra wody co daje stworzeniom żyjącym w wodzie możliwość schronienia i przetrwania w ekstremalnych warunkach pogodowych, które zdarzają się coraz częściej.]

Fragmenty drzew złamane lub ścięte przez bobry spływają wraz z wodą do mnichów stawowych i zapychają je, a to utrudnia utrzymanie odpowiednich piętrzeń w stawach. [W poprzednich latach stwierdzaliśmy wielokrotnie nieodpowiednie spiętrzenia w stawach Rezerwatu co nagłaśnialiśmy i wołaliśmy o poprawę gospodarki wodą. Według naszych obserwacji taki stan tutejszej gospodarki wodnej wynika nie z winy bobrów lecz z braku wykwalifikowanych pracowników, po zwolnieniach dokonanych w 2017 r., i braku odpowiednich kwalifikacji u osób zajmujących się obecnie stawami.

Prosimy o dokumentację dotyczącą populacji bobrów w Rezerwacie. Mamy nadzieję, że na pewno takie obserwacje powinny być prowadzone. Na podstawie naszych badań mamy wrażenie, że tych bobrów jest dosłownie garstka. Poza tym bobry są w Polsce pod ochroną. Nierozsądne działania powodujące niszczenie domów bobrów i środowiska, w którym żyją, de facto oznaczają one dla nich śmierć, tylko z opóźnionym działaniem³.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska poinformowała nas, że nie prowadzi szkoleń dla pracowników Administratora, któremu powierzony jest Rezerwat, ani też nie ma kompetencji

---

³ <https://www.gov.pl/web/rdos-gdansk/wnioski-o-uzyskanie-odstepstw-od-zakazow-powolanych-dla-ochrony-bobra-europejskiego-oraz-szacowania-szkod>

do nadzoru odpowiednich kwalifikacji osób odpowiedzialnych za gospodarkę wodną w Rezerwacie. Warto w tym miejscu zapytać o kwalifikacje rybackie osoby obecnie odpowiedzialnej za Rezerwat.

Ponadto wycięcie niektórych zakrzaczeń umożliwiło dostęp do porastających skarpy rdestowców, dzięki czemu możliwe stało się zwalczanie tych obcych i inwazyjnych roślin. [Prosimy o wskazanie dokumentacji występowania w tych miejscach wycinki ww przedstawicieli gatunku rdestów].

Zakrzaczenia blokowały również dostęp dla prac mających na celu usuwanie zapadlisk bobrowych, które mogły się przyczynić do przerwania grobli stawowych. [Prosimy o wskazanie dokumentacji występowania w tych miejscach wycinki ww zapadlisk].

Wycięte drzewa i zakrzaczenia utrudniały patrolowanie stawów i stanowiły doskonałe schronienie dla kłusowników. [Takie wnioski mogą oznaczać, że zostaną wycięte wszystkie drzewa i zakrzaczenia aby ułatwić „patrowanie stawów” i nie stwarzać „schronienia dla kłusowników”. Chcielibyśmy poznać liczbę zawiadomień na Policję o podejrzeniu kłusownictwa na stawach zgłoszonych przez Administratora Rezerwatu i określenia strat z tego tytułu. Naszym zdaniem straty te nie występują teraz gdy nie prowadzi się intensywnej ani ekologicznej hodowli karpia w Rezerwacie, i powyższe argumenty nie uzasadniają niszczenia przyrody, gdyż są bezzasadne]

Bardzo ważnym działaniem, niezbędnym dla funkcjonowania wrażliwego systemu hydrologicznego stawów, było odcinkowe usunięcie zakrzaczeń na skarpach rowów odprowadzających i doprowadzających wodę do stawów, w celu zapewnienia możliwości odmulenia tych rowów. Obecność samosiejek drzew i krzewów na skarpach uniemożliwia bowiem mechaniczne odmulanie rowów, które jest zabiegiem niezbędnym dla zapewnienia cyrkulacji wody w systemie. [Racjonalne działania poprawiające cyrkulację wody czy utrzymanie stawów spotykają się naszym uznaniem. Protestujemy przeciwko nieprzemysłanym, nieproporcjonalnym działaniom naruszającym równowagę środowiska i ochronę przyrody Rezerwatu]

Zostały również wycięte samosiejki drzew porastające wyplęcenia dna stawu. [Nie jest to prawdą, gdyż są stawy gdzie dno porasta dosłownie las młodych drzew, vide staw ukryty] W przeważającej większości były to drzewa cienkie o średnicy ok. 10-15 cm, mierzonej przy ziemi. Usunięte grubsze okazy drzew to przeważnie wywroty uniemożliwiające przejazd maszyn po groblach [groble są tak rozległe, że można dojechać do tych ew. miejsc od innej strony], a także pnie po drzewach wcześniej wyciętych przez bobry.

Wykorzystanie pojazdów mechanicznych było niezbędne do wykonania powyższych prac, a wykonanie zabiegów dopuszczalne, zgodnie z zadaniami ochronnymi, do 30 marca. [ad. daty 30 marca - nie jest to zgodne z zarządzeniem w Zarządzeniu nr 20 z 30 marca 2021 r. nie występuje termin 30 marca, występuje wielokrotnie termin 1 marca, jako ostateczny termin

w którym dopuszczalne jest wykonywanie tzw. „zadań ochronnych” jeśli zachodzi ich uzasadniona potrzeba]

Dodatkowo temperatury utrudniały prace na skutek rozmiękczenia powierzchni grobli. [Jeśli stan drogi polnej, nie utwardzonej, na grobli, nie pozwala na wjazd ciężkiego sprzętu (ze względu na możliwość zniszczenia drogi) to nie wjeżdża się w taką drogę]

Spuszczenie wody ze stawu stanowi realizację zadania ochronnego: prowadzenie gospodarki rybackiej i zapobiega zagrożeniu określanemu jako: utrata miejsc lęgowych i bazy żerowej ptaków w następstwie zaprzestania gospodarki rybackiej.[Spuszczenie wody ze stawu jest normalną czynnością pielęgnacyjną związaną z prowadzeniem gospodarki rybackiej. Jeśli nie jest ona prowadzona to nie ma sensu spuszczenie wody ze stawów. Spuszczenie wody w styczniu nie było związane z prawidłowo prowadzoną gospodarką rybacką i ochroną przyrody]

Nie jest nam znana przyczyna śmierci małży, a także jej czas i faktyczne miejsce, biorąc pod uwagę, że spuszczenie wody ze stawów hodowlanych jest działaniem standardowym i cyklicznie powtarzalnym. [Nie jest to prawda, gdyż prawidłowe spuszczenie wody ze stawów nie oznacza przesuszenia dna, gdyż woda jest gromadzona po odłowieniu ryb. I nie dokonuje się jej w styczniu lecz w październiku, gdy temperatury są wyższe. Istnieją techniki pozwalające ochronić cenne gatunki w takich przypadkach.]

W zadaniach ochronnych rezerwatu nie jest wymieniana ochrona malakofauny, jak i wielu innych grup zwierząt, na które może oddziaływać gospodarka stawowa, bowiem priorytetem w rezerwacie jest ochrona ornitofauny, której byt uzależniony jest od prowadzenia tej gospodarki. [Szczeżuja wielka (*Anodonta cygnea*) jest gatunkiem objętym ochroną gatunkową w Polsce, w związku z tym nie jest istotne, czy jego ochrona jest czy nie jest wymieniona w zadaniach ochronnych rezerwatu.

Jak podaje Instytut Ochrony Przyrody PAN „Wpływ na zmiany w populacjach tej szczeżui ma przede wszystkim jakość wód. Znaczne ich zanieczyszczenie, podobnie jak prace regulacyjne prowadzone bez uwzględnienia wymagań siedliskowych tego gatunku, będzie powodować dalsze zmniejszanie się jego liczebności.⁴ Potwierdzają to obserwacje stanowisk opisanych po 1975 roku, z których szczeżuja wielka ustąpiła lub występuje już tylko sporadycznie, np. w Zbiorniku Zegrzyńskim (Jurkiewicz-Karnkowska 1998), czy też Jeziorze Mikołajskim (Lewandowski 1991).⁵”

Występowanie licznych stanowisk tego cennego chronionego gatunku w stawach Rezerwatu Stawy Raszyńskie jest wynikiem objęciem tych akwenów ochroną przyrody i stosowania się w poprzednich latach Administrujących Rezerwatem do przepisów prawa ochrony przyrody. Ze względu na znaczenie tego gatunku małża w kulturze

⁴ <https://www.iop.krakow.pl/pckz/opis8ec2.html?id=128&je=pl>

⁵ Jurkiewicz-Karnkowska E. 1998. Long-term changes in mollusc communities in shallow biotopes of a lowland reservoir (Zegrzynski reservoir, central Poland). *Pol. J. Ecol.* 46, 1: 43-63.; Lewandowski K. 1991. Long-term changes in the fauna of family Unionidae bivalves in the Mikołajskie Lake. *Ekol. pol.* 39, 2: 265-272.

polskiej utrzymanie jego występowania i dalsza ochrona powinna być ambicją tak Administrującego, władz gminy Raszyn jak i chlubą jej mieszkańców.]

Należy zauważyć, że „Zawiadamiający” stwierdzili obecność martwych małży w dniu spuszczonego 4 listopada 2022 r. stawu Nr 9 „Rozgrodzony”. W dniu 5 listopada 2022 r. odbywało się społeczne sprzątanie rezerwatu i wówczas nikt takiego faktu nie zgłosił, pomimo że na skutek innego zawiadomienia była w tym miejscu obecna Policja i Powiatowa Inspekcja Weterynaryjna. [Stwierdzenia te nie są prawdą. Stwierdziliśmy liczne martwe i umierające małże na dnie stawu bez wody (Staw Rozgrodzony, staw nr 7) 19 lutego 2023 r i w dniach kolejnych, fakt ten jest udokumentowany fotograficznie. W dniu 5 listopada 2022 r. woda nie była spuszczonej całkowicie, i przykrywała dno cienką warstwą tak jak to jest za zwyczaj w przypadku odłowów, co również jest udokumentowane fotograficznie]

Podczas spuszczenia wody ze stawu pracownicy gospodarstwa nie zaobserwowali obecności małży ani skorup po nich (1) . Być może były one zagrzebane w mule dennym, którego warstwa w tym stawie miejscami sięga 1 metra, a puste małże zostały wyniesione na powierzchnię jako lżejsze. [Stwierdzenie to (1) potwierdza podejrzenia o braku kwalifikacji osób, którym powierzono administrowanie Rezerwatem. Eko-Patrol SKOF udokumentował szkodliwą dla ochrony gatunków chronionych i środowiska przyrodniczego praktykę spuszczenia wody ze stawów w środku zimy (przy ujemnych temperaturach powietrza). Małże nie zostały „wyniesione” gdyż, żyją one na dnie stawu (na zamulonym dnie i w rowie dennym i były obserwowane wielokrotnie przez poprzednie ekipy prowadzące gospodarkę stawową w Falentach, przy prawidłowym odłowieniu ryb.]

Reasumując, należy podkreślić, że IT-P-PIB podejmując decyzję o wycince drzew i krzewów wokół stawów (z grobli, ze skarp) w ogóle nie wziął pod uwagę funkcji jakie drzewa i krzewy pełnią dla tych budowli hydrotechnicznych, a mianowicie:

- drzewa i krzewy wzmacniają korzeniami groble oraz zapobiegają ich erozji, na co wskazuje historyczna praktyka obsadzania nimi stawów, oraz ich powszechne występowanie na innych kompleksach stawów, choćby np. w dolinie Baryczy,
- naturalne umocnienia skarp stawów w postaci drzew i krzewów zapobiegają erozji skarp i są znacznie tańszym i bardziej ekologicznym rozwiązaniem niż faszyna, geowłóknina czy geokrata,
- korzenie drzew i krzewów stanowią naturalne miejsca bytowania i schronienia dla ryb,
- drzewa rosnące nad zbiornikami wodnymi zapobiegają nadmiernemu nagrzewaniu się wody oraz zakwitowi glonów, przez co chronią jakość wody zbiornika i zamieszkujące populacje zwierząt.

Należy podkreślić, że ITP-PIB nie wykonał żadnego opracowania przed wycinką drzew i krzewów, które przedstawiałoby konkretne sytuacje, zagrożenia i najlepsze dostępne rozwiązania w oparciu o aktualną wiedzę techniczną oraz przyrodniczą.

Wydaje się za celowe podkreślenie, że wycięte drzewa złożono na terenie gospodarstwa lub sprzedano. Nie tak powinno być. Ścięte, powalone drzewa powinny pozostać w Rezerwacie, gdzie powinny się rozkładać i zgnieć. Martwe drzewo to środowisko życia mikroorganizmów, owadów i ptaków. Wywiezione narusza równowagę ekologiczną w terenie.

Ponadto wycinka drzew i krzewów na tak dużą skalę nie została poprzedzona analizą takiego działania na warunki retencyjne całego obszaru. Nie wykazano oddziaływania wycinki drzew i krzewów na zmniejszenie retencji terenu oraz zwiększenie spływów powierzchniowych, co jest zasadniczym i bardzo dużym błędem. Działania takie prowadzą do dużych zmian w bilansie wodnym, a co za tym idzie zmian warunków siedliskowych dla fauny objętej ochroną w rezerwacie.

Działania prowadzone przez ITP-PIB na terenie Rezerwatu „Stawy Raszyńskie” są sprzeczne z programem zwiększania retencji realizowanym przez Ministerstwo Infrastruktury (Departament Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej) pod nazwą „błękitno-zielonej infrastruktury”.⁶

Nie zaobserwowano napraw grobli mniczów i innych prac technicznych oprócz spuszczenia zimowego stawu 7 i 9 i zniszczenia bentosu w tych stawach.

Ponadto, zwracamy uwagę na fakt, że zwykłego obywatela i zwykłe przedsiębiorstwo obowiązują przepisy by w miejsce wyciętego w jednym miejscu drzewa, za zgodą organu administracji lokalnej, posadzić w innym miejscu co najmniej jedno drzewo. Niestety, na terenie administrowanym przez IT-P-PIB drzewa tylko znikają (ostatnio na masową skalę) a nie obserwujemy nowych nasadzeń drzew. W komentowanym tu Stanowisku IT-P-PIB również nie ma słowa o realizacji tego obowiązku.

Anna Gawryś i Wojciech Rogowski, Przewodniczący Społecznego Komitetu Ochrony Falent

---

⁶ <https://www.gov.pl/web/retencja/blekitno-zielona-infrastruktura-dlaczego-jest-tak-wazna-dla-retencji>